

Nr 25

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående utbyte i grundlagarna av ordet »Konungen» mot ordet »statschefen».

I en vid 1963 års riksdag i andra kammaren väckt motion nr 361 av herr *Spångberg m. fl.* hemställdes, »att riksdagen måtte besluta att hos regeringen anhålla om förslag syftande till att ämbetsbeteckningen Konungen i grundlagarna utbytes mot beteckningen statschefen».

Behandlingen av motionen, vilken hänvisats till konstitutionsutskottet, har uppskjutits till innevarande höstsession av 1964 års riksdag.

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Gällande rätt. Som ett uttryck för de vid tillkomsten av 1809 års regeringsform gängse konstitutionella åskådningarna intager Konungens person en central ställning i grundlagarna. De faktiska förändringar, vilka statskicket undergått, har endast i ringa mån återspeglats i grundlagarna. Dessa förutsätter sålunda alltjämt, att Konungen personligen utövar riksstyrelsen. Ordet »Konungen» begagnas i grundlagarna som beteckning både för Konungen som enskild person och för Konungen som utövare av riksstyrelsen och innehavare av den högsta domsmakten.

Statliga myndigheters beteckningar som »Konungens» eller »kungliga» kan emellertid endast i enstaka fall direkt återföras på grundlagarna. Detta gäller främst statsdepartementen som den Konungen i statsrådet till buds stående kansliorganisationen. Utrikesdepartementet betecknas i 35 § regeringsformen uttryckligen som »Konungens kabinett för utrikes brevväxlingen». Vidare må erinras om att högsta domstolen enligt 18 § utövar Konungens domsrätt, regeringsrätten enligt 19 § Konungens rätt att pröva och avgöra besvär i den utsträckning regeringsrättslagen stadgar, och att dessa båda domstolars beslut därför enligt 23 § utfärdas »i Konungens namn och med Dess höga underskrift eller under Dess sekret». I 88 § talas även om de lagförklaringar, som ges av »Konungen genom Dess högsta domstol». Lagrådet, vars ordinarie ledamöter är justitie- och regeringsråd, betecknas som en följd härav i 21 § som »Konungens lagråd». Det enda exempel grundlagarna ger därpå, att en myndighet i övrigt direkt betecknas som

Konungens, innehåller 24 § regeringsformen, som avser »Konungens nedre justitierevision». I det förslag till ändrad lydelse av detta stadgande, som av innevarande års riksdag antagits som vilande, har emellertid beteckningen utbytt mot »nedre justitierevisionen».

Termen »Kungl. Maj:t», som i grundlagarna förekommer endast i regeringsformens rubrik, har i gängse språkbruk och praxis i stor utsträckning kommit att ersätta ordet »Konungen», när icke Konungen personligen avses. Termen begagnas främst för Konungen i statsrådet, men högsta domstolens och regeringsrättens beslut utfärdas även i Kungl. Maj:ts namn.

Författningsutredningen. I sitt förslag till ny regeringsform (SOU 1963: 16 och 17) har författningsutredningen begagnat en annan terminologi än den nuvarande. Ordet »Konungen» har endast nyttjats, där monarken personligen avsetts. Författningsförslaget innehåller bl. a. i 1 kap. 3 § ett stadgande, enligt vilket »Konungen är rikets statschef». Det organ, som utövar riksstyrelsen — vilket enligt förslaget kan ske såväl genom Konungen i konselj som genom statsrådet i s. k. ministerråd eller genom enskilt statsråd — har genomgående betecknats »regeringen». Denna term föreslås ersätta det nuvarande uttrycket Kungl. Maj:t.

Motionen. Beteckningen »Konungen» har enligt motionärerna tradition och vittnar om en tidigare utbredd kungamakt men ger inte ett tidsenligt uttryck för regeringen eller andra myndigheter i vår tid. Genom grundlagarnas ordalydelse har den uppfattningen bibehållits, att Konungen verkligen utövar sitt ämbete så som författningen förutsätter. Att Konungen sitter ordförande i konselj saknar enligt motionärerna betydelse i detta sammanhang, då konseljerna närmast är till för att få beslut protokollförda. Beteckningen »Konungen» grundfäster ett visst statsskick. Utan att i detta sammanhang vilja närmare ingå på frågan om monarki eller republik framhåller motionärerna, att man bör utgå från önskvärdheten av en ämbetsitel, som kan tillämpas inom både en monarki och ett republikanskt statsskick. I författningarna bör därför ämbetsiteln »Konungen» ersättas med »statschefen». Det framhålles även, att beteckningen »kungliga» för olika styrelser för statliga verk och institutioner är missvisande och därför bör avskaffas.

Utskottet. En sådan ändring av de nuvarande grundlagarnas ordalag, som förordas i förevarande motion, skulle beröra regeringsformens hela system och konstruktion. Med hänsyn härtill kan en övergång till andra uttrycksätt, som bättre än de nuvarande anknyter till statslivets realiteter, endast övervägas i samband med en allmän författningsrevision. Utskottet hemställer därför,

att motionen II: 361 från år 1963 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 oktober 1964

På konstitutionsutskottets vägnar:

TORSTEN ANDERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg*, herrar Georg Pettersson, Olsén*, Erik Olsson*, Herne-
lius, Dahl*, Källqvist och fröken Stenberg; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, von Friesen, Adamsson*,
Bengtsson i Halmstad, Nilsson i Östersund, Braconier, Henningsson*, Sve-
nungsson, Wahlund och Wedén.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr *Spångberg*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka förevarande motion II: 361 från år 1963.